

Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право
УДК 343.9

Ополінський Андрій Олегович

*аспірант кафедри кримінального права та кримінології
Національного університету державної фіскальної служби України*

Ополинский Андрей Олегович

*аспирант кафедры уголовного права и криминологии
Национального университета государственной
фискальной службы Украины*

Opolinskyi Andrii

*PhD Student of the
Department of Criminal Law and Criminology
University of State Fiscal Service of Ukraine*

**ВПЛИВ РЕЙДЕРСТВА І ГРІНМЕЙЛУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ:
ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ РЕЙДЕРСТВУ
ВЛИЯНИЕ РЕЙДЕРСТВА И ГРИНМЕЙЛА НА ЭКОНОМИКУ
УКРАИНЫ: ИНСТРУМЕНТЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ РЕЙДЕРСТВУ
THE IMPACT OF RAIDING AND GREENMAIL ON THE ECONOMY
OF UKRAINE: TOOLS OF RAIDING PREVENTION**

Анотація. У статті надано огляд основних проявів неправомірного захоплення власності, визначено специфіку грінмейла і рейдерства в Україні. Розглянуто причини та основні схеми рейдерства з урахуванням специфіки українських умов ринкової економіки. Автором запропонована методика визначення загрози рейдерства з урахуванням українських реалій. Робиться висновок, що компанії можуть використовувати фінансові показники як інструмент підтримки фінансової рівноваги підприємства, а моніторинг його фінансового стану, що проводиться в інтересах її захисту від рейдерських атак, можна використовувати для

розробки стратегії протидії агресорам і корекції фінансово-економічного стану і захисту свого бізнесу.

Йдеться про удосконалення ринкового механізму, активізацію капіталу. У той же час, сучасні кризові умови створили надзвичайно сприятливе середовище для активізації кримінально-тіньової діяльності, окремим аспектом якої є рейдерство. Організована злочинність формує не тільки «паралельну» економіку, а й відповідні владні кримінальні структури, які все більше загрожують існуванню держави як такої.

Ключові слова: *грінмейл, недружнє поглинання, рейдерство, корпоративний шантаж, перерозподіл власності, ризик рейдерства.*

Анотація. *В статті дан обзор основных проявлений неправомерного захвата собственности, определена специфика гринмейла и рейдерства в Украине. Рассмотрены причины и основные схемы рейдерства с учетом специфики украинских условий рыночной экономики. Автором предложена методика определения угрозы рейдерства с учетом украинских реалий. Делается вывод, что компании могут использовать финансовые показатели как инструмент поддержки финансового равновесия предприятия, а мониторинг его финансового состояния, проводимой в интересах ее защиты от рейдерских атак, можно использовать для разработки стратегии противодействия агрессорам и коррекции финансово-экономического состояния и защиты своего бизнеса.*

Речь идет об усовершенствовании рыночного механизма, активизацию капитала. В то же время, современные кризисные условия создали чрезвычайно благоприятную среду для активизации уголовно-теневой деятельности, отдельным аспектом которой является рейдерство. Организованная преступность формирует не только «параллельную» экономику, но и соответствующие властные

криминальные структуры, которые все больше угрожают существованию государства как такового.

Ключевые слова: гринмейл, недружественное поглощение, рейдерство, корпоративный шантаж, перераспределение собственности, риск рейдерства.

Summary. *The article gives an overview of the main manifestations of misappropriation of property, specifies the specifics of greenmail and raiding in Ukraine. The reasons and main schemes of raiding are considered considering the specifics of Ukrainian market economy conditions. The author proposes a method for determining the threat of raiding taking into account Ukrainian realities. It is concluded that companies can use financial ratios as a tool to maintain the financial indicator of an enterprise, and its financial condition monitoring in the interests of its protection against raiding attacks can be used to develop a strategy to counter aggressors and to correct their financial and economic status and protect their business.*

It is about improving the market mechanism, activating capital. At the same time, the current crisis conditions have created an extremely favorable environment for intensifying criminal activity, a particular aspect of which is raiding. Organized crime is shaping not only a "parallel" economy, but also the corresponding power criminal structures, which are increasingly threatening the existence of the state as such.

Key words: *greenmail, hostile takeover, raiding, corporate blackmail, redistribution of property, risk of raiding.*

Постановка проблеми. Актуальність даної проблеми обумовлена тим, що рейдерство призводить до негативних наслідків: зниження інвестиційної привабливості реального сектора економіки, втрати зайнятої ніші в сфері підприємництва і, як наслідок, зниження реального ВВП.

Наслідком рейдерської діяльності є ослаблення контрольних функцій держави, так як кінцева мета загарбників полягає не стільки в тому, щоб отримати у власність бізнес і розвивати його, скільки в тому, щоб мати можливість контролювати грошові потоки і витягти, як правило, одноразовий надприбуток, що стає загрозою економічній безпеці країни.

Мета статті полягає у дослідженні особливостей і форм рейдерства, вплив на економіку країни, основних способів його вчинення та інструменти протидії протиправному заволодінню майном підприємства, установи, організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження юристів, економістів та напрацювання практиків Р. Панасенка [1], О. Кальмана [2], М. Погорецького [2], Д. Зеркалова [3], Г. Вознюка [5], А. Загороднього [5], О. Користіна [6], Я. Монастирського [6], С. Чернявського [6], та інших, що присвячені питанням вивчення рейдерства, наводять різні його визначення і види. Це, зокрема, «біле», «чорне», «сіре» захоплення підприємства, установи, організації. Шляхи і практичні прийоми, пов'язані із своєчасною протидією незаконному захопленню підприємств в Україні, є актуальними і потребують більш ґрунтовних досліджень [1, с. 22].

О.Г. Кальман та А.М. Погорецький виділяють чотири основні способи захоплення підприємства: через акціонерний капітал; через кредиторську заборгованість; через органи управління; шляхом оспорювання підсумків приватизації [2, с. 150].

Виклад основного матеріалу. Під рейдерством в українській практиці розуміють силові захоплення комерційних організацій, виведення активів з володіння законних власників, розорення, знищення підприємства з метою отримання надприбутку. Рейдер – це фахівець з ворожого поглинання та захоплення чужої власності (активів) [3, с. 8]. Великі рейдерські структури мають величезний штат різноманітних фахівців: це економісти, юристи, менеджери та особи, основним завданням

яких є збирання інформації. «Рейдер» і «рейдерство» – це слова іншомовного походження, що походять від англійського слова raid – напад, наліт. «Рейдерство» ж як поняття потрапило до нас з бізнесового словника, завдяки розвитку міжнародних відносин і обміну відповідною лексикою [1, с. 23].

З позиції недружнього поглинання рейдерство – це неправомірне відчуження майнових і немайнових прав юридичних осіб, спрямована на зміну власника або правовласника [3, с. 8]. Рейдерське захоплення в сучасному світі є протизаконним прийомом боротьби з конкурентами. Відмінною особливістю рейдерства в Україні є невід’ємний атрибут – вилучення власності у власників незаконним шляхом з більш низькими витратами в порівнянні з витратами на покупку даної власності з метою перепродажу його за ринковою ціною замовнику захоплення або добросовісного набувача. Також під терміном «рейдерство» слід розуміти дії по протиправному закріпленню правового статусу на свою користь або на користь третіх осіб права власності, права на результати інтелектуальної діяльності, права виконання управлінських функцій комерційної організації. Спочатку захоплення активів здійснювався через слабкі механізми інституту банкрутства. Проте, закон України від «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» вирішив цю проблему і передбачає в останніх поправках більш жорсткі вимоги до діяльності арбітражних керівників. Зміни спрямовані на припинення діяльності недобросовісних арбітражних керуючих, які використовують у незаконний спосіб процедури банкрутства для рейдерського захоплення підприємств, виведення активів боржника в процесі банкрутства [4].

Але процеси насильницького перерозподілу власності продовжують здійснюватися, рейдери використовують протиріччя корпоративного права і положення Цивільного кодексу України про «добросовісного набувача».

Прогалини корпоративного законодавства і відсутність повноцінного правового захисту власності сприяють загарбникам. Виявити рейдерські атаки і розпізнати склад злочину, протиправні дії рейдера, як і раніше, дуже складно, так як загарбники грамотно використовують недосконалість законодавства. Для ефективної боротьби з даного напрямку доцільно створити в органах МВС України спеціалізовані підрозділи. Мішенями сучасного рейдерства стають малий і середній бізнес, земельні ділянки та держпідприємства, малі підприємства, цінність яких зводиться до ринкової вартості земельної ділянки, на якому вони розташовані, а також державні унітарні підприємства.

На сьогодні А.Г. Загородний, Г.Л. Вознюк виділяють три види рейдерів «білих», «чорних» та грінмейлерів. Грінмейл – діяльність акціонера, який володіє мізерною часткою акцій, спрямована на одержання надприбутку за допомогою спекуляцій або зловживань своїми правами акціонера стосовно підприємства; корпоративний шантаж, суть якого полягає у придбанні певною особою (рейдером) невеликого пакету акцій у міноритарних акціонерів і реалізації своєї політики щодо діяльності підприємства або продажу рейдером мажоритарним акціонерам свого пакета акцій за значно завищеною ціною [5, с. 158].

Особливим об'єктом грінмейлу в Україні є великі держкомпанії, акції багатьох з них знаходяться у відкритому зверненні. Але держкомпанії мають особливий статус, тому часто є інструментом політики. Будь-яка спроба захистити інтереси міноритаріїв великих держкорпорацій може перетворитися в суспільно-політичну подію, а грінмейл в цьому випадку набуває громадський резонанс. У сучасній Україні сформувалися такі адаптовані до реалій сучасного вітчизняного ринку способи ворожого поглинання:

- корпоративний шантаж, що починається з порушення позову про нанесення акціонеру міноритарія збитків діями мажоритарних

акціонерів. Загарбник вимагає застосувати як захід забезпечення позову не тільки арешт акцій великого власника, а й заборону на участь останнього в роботі загальних зборів акціонерів. Привід для порушення позову тут не важливий: визнання недійсним ненормативного акта суспільства, майнові претензії і т.п. ;

- незаконна скупка акцій (обман, шантаж, введення в оману і т.п.) з подальшим захопленням контрольних функцій корпорації скуплених агресорами 10-15% акцій досить для того, щоб ініціювати збори власників і прийняти потрібне рішення (наприклад, змінити керівництво);
- ініціація міноритарними акціонерами компанії додаткової емісії акцій з подальшим їх викупом, як правило, за демпінговими цінами;
- отримання контрольних функцій менеджменту представниками рейдера за допомогою внесення змін до статуту компанії, примусу засновників і акціонерів підприємства до видачі довіреностей на право розпорядження майном, підробки їх підписів у відповідних документах та інших протиправних діянь, на основі яких вносяться зміни до складу наглядової ради або правління;
- захоплення шляхом оскарження приватизації. Міноритарний акціонер в судах «доводить», що компанія була приватизована незаконним шляхом;
- боргове захоплення через скупку дрібних заборгованостей. Рейдер висуває вимоги до одночасної оплати або отримує рішення суду, на підставі якого забирає організацію з її майновим комплексом за борги.

Розглядати грінмейл як різновид високоінтелектуального вимагання в даний час занадто вузько. Сучасний грінмейл набуває нові характеристики: це мережевий грінмейл, який виступає як захисник інтересів суспільства і мобілізує ресурси громадськості на боротьбу з бюрократією і корпораціями. Інтернет-варіант грінмейлу розцінюється як

актуальний метод правового контролю за діяльністю великих транснаціональних і державних корпорацій. В рамках сучасної економічної парадигми, усунути причини корпоративного шантажу в Україні проблематично, так як формальний базис українського грінмейлу – володіння однією акцією, плацдарм для недружнього поглинання – 10 % голосуючих акцій. Але це не означає, що немає ефективного інструменту протидії загарбникам.

Приводом для атаки завжди є слабкість і, відповідно, вразливість компанії. Нові рейдери завуальовано надають законний вид недружніми претензіями, маніпулюють поняттям «корпоративна суперечка», замість рейдерських претензій використовуючи схожу природу цих явищ. В українській практиці навіть створений міф, що рейдери – це «санітари», які перерозподіляють майно від неефективного власника до ефективного. Але практика показує зворотний процес: у реальності часто віднімається власність у рентабельних і успішно функціонуючих в реальному секторі економіки підприємств – саме вони становлять інтерес для рейдера в Україні. У своїх діях рейдери швидко адаптуються до умов зовнішнього середовища і знаходять нові способи і правові механізми, за допомогою яких вони можуть обійти ті чи інші заборонні норми.

Процес перерозподілу власності може здійснюватися за допомогою:

- поглинання компанії – зміни власника, придбання нового статусу юридичної особи;
- недружнього поглинання – захоплення контролю над активами компанії проти інтересів власників (основних акціонерів), в тому числі, з примусу, економічними, організаційними, правовими та іншими засобами;
- захоплення – фізичної стадії реалізації проекту поглинання, що здійснюється при опорі власника і його небажання добровільно передати активи;

- кримінального захоплення – поглинання компанії з використанням дій, що містять склад злочину.

На думку фахівців, збільшенню ризикам рейдерських атак в Україні сприяють наступні фактори:

- економічні (неефективне використання активу власниками підприємства);
- правові (протиріччя внутрішніх документів суспільства з чинним законодавством, порушення порядку схвалення угод і т.д.) [6].

В реаліях сучасної дійсності, одним з фундаментальних елементів правового регулювання ринкових відносин є інститут банкрутства, що включає норми цивільного, трудового, адміністративного, кримінального права. Економіці, яка ще знаходиться в процесі трансформації і не досягла певного рівня розвитку, притаманні структурні зміни. Рейдерство і банкрутство існують в рамках ринкових відносин, тісно взаємодіють між собою і впливають на розвиток економіки і її безпеку [7].

З позиції нанесення шкоди економіці навмисне, фіктивне банкрутство та рейдерство розцінюються як злочини, при якому учасники свідомо, навмисно роблять протиправні дії по відношенню до об'єктів посягання. Принципова відмінність полягає в мотиві: рейдер здійснює протиправне захоплення бізнесу – банкрут уникає відповідальності перед кредитором шляхом оголошення про свою (фіктивну) неплатоспроможність [1]. Процедуру банкрутства можна використовувати як спосіб протидії рейдерській атаці. Так, шляхом ініціювання банкрутства можна заблокувати дії рейдерів, спрямовані на отримання контролю над підприємством, оскільки це неможливо без внесення змін до статутних документів. Механізм банкрутства в руках досвідченого юриста може стати могутньою зброєю, за допомогою якої можна як реалізувати рейдерське захоплення, так і протидіяти йому.

Кращий спосіб забезпечити бізнес і майно від рейдерської атаки – це вжити превентивні заходи, спрямовані на те, щоб максимально ускладнити (в ідеалі – зробити неможливим) протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації (табл. 1).

Таблиця 1

Рекомендації щодо запобігання і протидії протиправному заволодінню майном підприємства, установи, організації

Слабкі місця в побудові бізнесу	
Розпорошеність пакетів акцій / часток	Непідконтрольна кредиторська заборгованість
Невизначеність в юридичному стані об'єктів нерухомості	Конфліктні відносини між великими акціонерами / учасниками юридичної особи-власника підприємства
Слабкий адміністративний ресурс керівництва підприємства (великого акціонера / учасника підприємства)	Конфліктні відносини менеджменту підприємства з міноритарними акціонерами / учасниками (особливо, якщо серед них розпорошено великий пакет акцій / часток)
Безконтрольне або слабо контрольоване зберігання установчої і внутрішньої документації підприємства	Незадовільна організація фізичної охорони підприємства
Способи превентивного захисту організації від протиправного поглинання	
Реструктуризація організації. Заходи організаційно-структурного характеру	Зміни установчих та інших документів організації, приведення їх у відповідність до чинного законодавства, визначення порядку управління, усунення недоліків
Створення консолідованого пакета акцій (часток участі) і схеми перехресного володіння	Захист інформації
Правовий захист основних активів організації, проведення ретельного аналізу прав власності на основні активи, усунення недоліків	Управління кредиторською заборгованістю
Робота з топ-менеджментом, колективами і партнерами організації	Створення умов, що перешкоджають масовій скупці акцій
Способи захисту в умовах розпочатого нападу	
Проведення зустрічної скупки акцій	Робота з акціонерами і трудовим колективом
Проведення заходів по терміновій реструктуризації активів компанії-мішені	Захист через напад
Блокування пакетів акцій і способи боротьби з нею	Судовий захист права власності на акції

Джерело: складено автором на основі [8]

Для визначення рейдерських атак і управління ризиком рейдерства Н. Кричевський пропонує всі фактори загрози поглинання розбити на п'ять груп за ступенем ризику.

1. Організаційна структура. Знизити ризики доцільно збільшенням концентрації акціонерного капіталу або часткою афілійованих осіб, включенням до рад директорів представників органів влади, взаємодією з правоохоронними органами.

2. Власність. Прозорі угоди з нерухомістю, оформлення власності відповідно до правового статусу, наявність документів, що підтверджують законність угод по приватизації і реструктуризації активів, повний облік майна, реструктуризація і роздільний облік майнового комплексу, реструктуризація власності з використанням дочірніх структур, перерозподіл власності між підконтрольними організаціями.

3. Фінансово-економічний стан. Передбачає продуману політику ефективного управління грошовими потоками, недопущення порушення норм українського законодавства в сфері ведення бухгалтерського і податкового обліку і діловодства, простроченої кредиторської заборгованості та заборгованості по обов'язковим платежам.

4. Менеджмент. Використання інструментів мотивації і стимулювання має стати нормою ефективної системи управління корпорацією з метою зниження корпоративних конфліктів.

5. Зовнішнє оточення. Готовність до силового протистояння: участь в державних і муніципальних програмах, розвиток концепції соціальної відповідальності бізнесу, позитивної ділової репутації. Особливу увагу слід приділити інформаційним потокам і активності ЗМІ, PR-фахівці повинні постійно відслідковувати позитивну і негативну інформацію про свій бізнес з метою своєчасного реагування [9].

В умовах економічної кризи при загрозі протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації, поєднаної з нестійким

фінансовим станом організації, керівництву доцільно самостійно ініціювати один з етапів процедури банкрутства. Таким механізмом може бути визнана процедура укладення мирової угоди, що певною мірою буде перешкодою для рейдерського захоплення за підтримки частини власників бізнесу. Процедура фінансового оздоровлення, метою якої є відновлення платоспроможності компанії, також містить ознаки зовнішнього інституційного методу попередження ризику рейдерства. В рамках реалізації превентивних, захисних заходів необхідно також максимально точно вважати ринкову вартість всіх активів комерційної організації. Реальна вартість активів дозволить виявити бюджет поглинання у рейдерів, а отже, зробити попередній висновок, які саме дії будуть зроблені останніми з метою захоплення. Структура капіталу значно вплине на вартість компанії в момент виникнення загрози її поглинання. Так як коефіцієнт автономії відображає структуру капіталу фірми, він може бути використаний як один з методів блокування або зниження ймовірності спроб її ворожого поглинання. Точка банкрутства – це негативні зміни в структурі капіталу, порушення рівноваги внаслідок зниження платоспроможності організації, збільшення кредиторської заборгованості [10].

Як показує практика, комплекс неефективних фінансових і інвестиційних рішень призведе до зниження прибутковості на вкладений в компанію капітал в порівнянні зі ставкою прибутковості, яку міг би отримати дійсно ефективний власник. Високий ризик рейдерства може бути пов'язаний з високою часткою позикових коштів, низькою платоспроможністю. У зв'язку з цим, вважаємо за можливе виділити форми рейдерства, що характеризуються фінансовими індикаторами:

1. Рейдерство через борги. За демпінговими цінами скуповуються проблемні борги компанії, у яких на балансі наявне майно.

2. Кредитне (банківське) рейдерство. Використовується проблема простроченої заборгованості і неплатежів по кредитах комерційних організацій.

Висновок. Отже, проаналізувавши наукові погляди українських та зарубіжних вчених щодо протиправного заволодіння майном підприємства, установи, організації – рейдерства, нами встановлено особливості цього явища, що пояснюються здебільшого відсутністю належного його нормативно-правового закріплення і виступає як процес захоплення підприємницьких структур у власність проти волі її власників/власника, що здійснюється шляхом реалізації різного роду протиправних дій з боку захоплювача з метою швидкого перепродажу об'єкта.

Вважаємо за доцільне, при експрес-тестуванні рівня ризику рейдерського захоплення використовувати фінансові показники, що вимірюють рівень загрози банкрутства підприємства.

Література

1. Панасенко Р.А. Щодо криміналізації та тлумачення «рейдерства» в Україні / Р. А. Панасенко // Вісник Луганського державного університету імені Є. О. Дідоренка, 2010. Спец.випуск. № 5. С. 21-29.
2. Кальман О. Г. Рейдерство: причини та заходи протидії / О. Г. Кальман, М. А. Погорецький // Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Запоріжжя. ЗЮІ ДДУВС, 2009. № 3. С.150-160.
3. Зеркалов Д.В. Рейдеры: пособие / Д.В. Зеркалов. К.: КИТ, 2007. 188 с.
4. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України [Електронний ресурс]: № 2344-ХІІ від 14.05.92.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>. Назва з екрана.

5. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородний, Г. Л. Вознюк. 3-тє вид. доп. та перероб. Видавництво Львівської політехніки, 2011. 844 с.
6. Чернявський С. С. Поняття та сутність рейдерства. Стан і перспективи поширення цього явища в Україні. Розкриття та розслідування злочинів слідчими та оперативними працівниками органів внутрішніх справ: зб. метод. рек. / С. С. Чернявський, О. Є. Користін, Я.В. Монастирський. Заг ред. П.В. Коляди. К. УВПД ГШМВС України, 2010. С. 96-144.
7. Киреев А.Ю. Рейдерство в российской экономике: сущность, тенденции и возможности противодействия / А. Ю. Киреев: Автореф дис. канд. з кон. наук: 08.00.05. М. 2005. 21 с.
8. Берлач Ю.А. Правове визначення рейдерства / Ю.А. Берлач // Південноукраїнський правничий часопис. Одеса. ОДУВС, 2009. №1. С. 60-62.
9. Кричевский Н. Рейдерство: «корпоративный захват» или «недружественное (враждебное) поглощение» [Электронный ресурс] / Н. Кричевский // Ваша безопасность : [офиц. сайт], [раздел] : Статьи. URL: <http://www.secyou.ru/index>
10. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [Електронний ресурс]: затв. Наказом агентства з питань запобігання банкрутству; Наказ від 27.06.1997 № 81 // Законопроекти / Упр. комп'ютериз. систем апарату Верховної Ради України. 2003. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-97>. Назва з екрана.

References

1. Panasenko R.A. Shhodo kryminalizaciji ta tlumachennja «rejderstva» v Ukraini / R.A.Panasenko // Visnyk LughDUVS im. E.O.Didorenka, 2010. Spec.vypusk. № 5. S. 21-29.
2. Kaljman O. Gh. Rejderstvo: prychny ta zakhody protydiji / O. Gh.Kaljman, M. A. Poghoreckyj // Visnyk Zaporizjkogho jurydychnogho instytutu Dnipropetrovsj'egho derzhavnogho universytetu vnutrishnikh sprav. Zaporizhzhja. ZJuI DDUVS, 2009. № 3. S.150-160.
3. Zerkalov D.V. Rejdery: posobyje / D.V. Zerkalov. K.: KYT, 2007. 188 s.
4. Pro vidnovlennja platospromozhnosti borzhnyka abo vyznannja jogho bankrutom: Zakon Ukrainy [Elektronnyj resurs]: № 2344-XII vid 14.05.92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>. Nazva z ekrana.
5. Finansovo-ekonomichnyj slovnyk / A.Gh. Zaghorodnyj, Gh.L. Voznjuk. 3-tje vyd. dop. ta pererob. Vydavnyctvo Ljvivs'koji politekhniki, 2011.844 s.
6. Chernjavs'kyj S. S. Ponjattja ta sutnistj rejderstva. Stan i perspektyvy poshyrennja cjogho javyshha v Ukraini. Rozkryttja ta rozsliduvannja zlochyniv slidchymy ta operatyvnymy pracivnykamy orghaniv vnutrishnikh sprav: zb. metod.rek. / S. S.Chernjavs'kyj, O.Je. Korystin, Ja.V. Monastyr's'kyj. Zagh red. P.V. Koljady. K. UVPD GhShMVS Ukrainy, 2010. S. 96-144.
7. Kyreev A.Ju. Rejderstvo v rossijskoj zkonomyke: sushhnostj, tendencyy y vozmozhnosty protyvodejstvija / A.Ju.Kyreev. Avtoref dys... kand. zkon. nauk: 08.00.05. M. 2005. 21 s.
8. Berlach Ju.A. Pravove vyznachennja rejderstva / Ju.A. Berlach // Pivdenoukrajins'kyj pravnychyj chasopys. Odesa. ODUVS, 2009. #1. S.60-62.
9. Krychevskyj N. Rejderstvo: «korporatyvnyi zakhvat» yly «nedruzhestvennoe (vrazhdebnoe) poghloshhenye» [Elektronnyi resurs] /

N. Krychevskyy // Vasha bezopasnostj: [ofyc. sajt], [razdel] : Statjy. URL:
<http://www.secyou.ru/index>

10. Metodyka provedennja poghlyblyenogho analizu finansovogho gospodarstvjogho stanu pidpryjemstv ta orghanizacij [Elektronnyj resurs]: zatv. Nakazom aghentstva z pytanj zapobighannja bankrutstvu; Nakaz vid 27.06.1997 № 81 // Zakonoproekty / Upr. komp'juteryz. system aparatu Verkhovnoji Rady Ukrajiny. 2003. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0288-97>. Nazva z ekrana.